

יומא מג

משה שווערד

דרשינן טעמא דקרא

1. חידושי הרישב"א מסכת יומא דף מב עמוד ב

רבי שמעון היא דדריש טעמיה דקרא. פי' דעביד דינא לפום טעמא דקרא בלחוד, דאילו רבנן אע"ג דדרשי טעמא דקרא בכל דוכתא מכל מקום כל היכא דכתב רחמנא שום דין מוחלט לא מבטלי מיניה מידי משום טעמא דקרא אלא סבירא להו דלא פליג רחמנא וכבר פרישנא לה בב"מ בס"ד וכן במסכת סנהדרין בס"ד.

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות פרה אדומה פרק ד

(ב) לא רצתה פרה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו שחורה שחטו ולא אדומה שלא יאמרו שתים שחטו:

3. תוי"ט על מסכת פרה פרק ג משנה ז

(ז) שלא יאמרו שתים שחטו - פירש הר"ב ורחמנא אמר ושחט אותה ולא אותה ואת חברתה. וא"ת וכיון דדייק אותה דושחט אמאי אצטריך לטעם שלא יאמרו ולא דייק נמי אותה דוהוציא כדדייק ר' יוסי הא מלתא מתרצא בגמרא פ"ד דיומא דף מ"ב דת"ק ר"ש הוא דדריש טעמיה דקרא. ואמרי' דאיכא בינייהו דאפיק חמור בהדה דלת"ק שרי דליכא שמא יאמרו לר' יוסי אסור דהא אותה כתיב. ומזה צריך לי עיון על הרמב"ם שבפ"ד מה' פרה (הל' ב') כתב לטעמא דת"ק דהכא. ובמקומות הרבה פוסק שלא כר"ש דדריש טעמא דקרא וכמ"ש כבר במשנה ה' פ"ב דיבמות והכ"מ לא העיר בזה. וליכא למימר דכיון דסתם לן רבי כוותיה. דהא כיון דטעמיה משום דדריש טעמא דקרא אי בעלמא לא ס"ל כוותיה. ה"נ ליכא לפסוק הלכה כמותו דודאי דזיל בתר טעמא אית לן למימר ולא לפסוק הלכה אלא אחר טעמו של דבר:

4. רמב"ם הלכות מעילה פרק ח

[ח] ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה, ולידע סוף עניינם כפי כוחו.

5. הגדה של פסח - נוסח ההגדה

אוחז המרור בידו ומראה אותו למסובין:
מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. שנאמר, וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך:

6. שו"ת מנחת אלעזר [ח"ג ס' ס"א]

ג"כ צכל הנוטות וינח לידי ויכסול ויטאיי
בשלוור טעם לא נדריך יקוד ועיקר שזוה ביקר
הטעם אז אין חיקור טוער טעם צונוות ואדרכה
עלטה איכא לני קרתי כנו קרתי לרבותינו
הראשונים צספריהם והארכתי קס נדקו.

7. מהר"ם מלובלין מסכת גיטין דף מט עמוד ב

תוס' ד"ה דר"ש היא דדריש טעמא דקרא לא פליג אלא היכא דאיכא נפקותא וכו'. נ"ל דקשה להו לתוס' דמאי פלוגתא שייך לומר על זה דמה יזיק לן אי דרשינן טעם על המקרא ונותנין טעם לשבת על איזה מצוה מהתורה ולכך כתבו לא פליגי אלא היכא דאיכא נפקותא פי' נפקותא בדין שהדין משתנה לפי הטעם וק"ל:

8. תוספות ישנים מסכת יומא דף מג עמוד א

שלא ישחוט עמה אחרת. והיינו עמה ממש בסכין ארוכה דאי לאחריה מאי איכא:

9. שפת אמת מסכת יומא דף מג עמוד א

בגמ' לרב הוי מיעוט אחר מיעוט כו' לרבנות אפי' כהן הדיוט קשה להבין מיעוט אחר מיעוט כזה דמיעוט הראשון הוא בדבר אחר בשחיטה והמיעוט השני הוא בקבלה ובכ"מ מא"מ הוא שממעט ב' פעמים בדבר אחד, [1] ולפי' התוס' כאן לא אתי לרבנות כהן הדיוט אלא בקבלה ולא בשחיטה א"כ מיעוט הראשון נשאר במקומו למעט בשחיטה, [2] ולולי דברי התוס' י"ל דאתי קרא להכשיר כהן הדיוט גם בשחיטה בדיעבד רק לכתחילה מצותו באלעזר, ולפי"ז מיושב ג"כ מ"ש התוס' מהא דאמר' לעיל שחיטת פרה פסולה בזר דמשמע הא בכהן הדיוט כשר:

10. חידושי הרישב"א מסכת יומא דף מג עמוד א

הכהן בכיהונו. פי' להכי כתב הכהן מיותר לאשמועינן שצריך ללבוש בגדי כהונה, ובמסכת פרה (פ"ד) אמרו כי בבגדי לבן היתה נעשית ובסיפרי מוכח לה מחוקה חוקה דיום הכפורים, ואמרין התם שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי באיזו כלים היתה נעשית אמר להם בבגדי זהב אמרו לו למדתנו רבינו בבגדי לבן אמר להם אם מה שראו עיני ושרתנו ידי שכחתי קל וחומר מה שלמדתי מרבתי וכל כך למה כדי לדחוק בה את התלמידים, כלומר לחדד בה את התלמידים שיהו זוכרין מה שלמדו לפניו, ודכוותה בפרק יוצא דופן (גדה מ"ה א').

11. חידושי הרישב"א מסכת יומא דף מג עמוד א

השתא כהן גדול בעינן בכיהונו מיבעיא. הקשו בתוספות לימא ליה דאיצטריך בכיהונו לדברים האמורים לעיל שהם כשרין בכהן הדיוט, ויש שתירצו דהא ליתא דכי כתיב הכהן בכיהונו אכולה פרשה משמע ואפילו לדברים שהן ככהן גדול, ולא נהירא, והנכון כמו שפירש ר"י ז"ל דהכי פרכינן דכיון דאיכא שום עבודה דאצרכה רחמנא כהן גדול פשיטא לן דמאי דהדר אפשר בכהן הדיוט דבעינן בכיהונו, דמסתמא לא אחתייה מעבודה לעבודה תרי דרגי.

12. תוספות מסכת יומא דף מג עמוד א

הכל כשרין לקדש – [1] פירש רש"י המים על האפר [2] ובמסכת פרה בכמה דוכתי משמע שהיו נותנין האפר על המים והא דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי דמשמע מים על האפר יש לפרש ונתן עליו בשבילו יתן מים חיים אל כלי ואדרבה משמע שהמים נוגעים בכלי והאפר נותן עליהם מלמעלה.

13. ספר איזהו מקומן

ד"ה הכל כשרין לקדש - פירש"י המים על האפר ובמס' פרה בכמה דוכתי משמע דהיו נותנין האפר על המים - עי' במס' ש"ס (א"ט ט') שציין למפרשים שתמהו על תוס' דלכאורה נעלם מהם סוגיא מפורשת בסוטה טז: ותמורה יב: דפליגי בהא רבנן ור"ש, דלרבנן דוקא אפר על המים ולר"ש רצה זה או זה נותן תחילה, והתם דריש קראי שפיר אליביהו.

14. תוספות מסכת יומא דף מג עמוד א

מאי ולקחו לטמא דאפילו קטן דפסלי לך התם הכא כשר-והא דמכשיר טפי בקטן מבחרש ושוטה יש לומר משום דאתי לכלל דעת.

15. ספר מנחת חינוך - מצוה שצט - אות י

... וקטן שיש בו דעת כשר, ואם אין בו דעת אשה מסייעתו שאוחזת לו המים וכו', והוא הדין חרש ושוטה כשרים אם מסייעים [להם] דהם אין בהם דעת. המזה צריך לכוין ולהזות על הטמא לטהרו ואם היזה שלא

בכוונה הזאתו פסולה. כן מבואר בר"מ [כאן ה"ז] והראב"ד השיג דחולין לא צריכים כוונה. וצ"ע היאך מכשיר הר"מ קטן שיש בו דעת להזות, הא כל מקום שצריך כוונה קטן בכל ענין פסול וצריך שיהיה גדול עומד על גביו כמו גבי גט [גיטין כ"ב ע"ב] וחליצה ושחיטה לרבנן [חולין י"ב ע"ב], ולא מהני אפילו יש בו דעת רק צריך עומד על גביו, והיאך סתם הר"מ בקטן שיש בו דעת כשר דנראה אפילו אין עומד על גביו. וצריך לומר דזה פשוט דין זה ולא היה צריך הר"מ לפרש, רק דעיקר הדין אשמועינן דקטן כשר היינו בעומד על גביו, וקטן שאין בו דעת אשמועינן בגונא דאשה מסייעתו. ומ"מ צ"ע דסתם הדבר, אבל הדין בודאי אמת דהוא ככל הדברים דצריך כוונה, וכמו שהדין בחרש שוטה וקטן לענין עומד על גביו הכי נמי כאן וצ"ע, ועיין בתוס' יו"ט במשנה פ"ב דפרה מ"י [ד"ה ותינוק וד"ה האשה] וצ"ע. וכל דיני הזאה עיין בר"מ והוא אריכות גדול:

16. תוספות מסכת יומא דף מג עמוד א

ונתן ולא נתנה - אע"ג דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה ואפילו הכי לא ממעטינן אשה אלא היכא דכתיב איש בהדיא [1] יש לומר דשאני הכא מדשני קרא בדיבוריה דכתיב ולקחו לשון רבים והדר כתיב ונתן להכי דרשינן ולא ונתנה

17. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף מג עמוד א

ונתן ולא ונתנה. [2] צריך לומר דמיותר הוא דמלשון זכר לא מצי למידק שכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה.

מילתא דאתיא בגזירה שוה טרח וכתב לה קרא

18. גבורת ארי מסכת יומא דף מג עמוד א

אין מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. קשה לי הא בספרי נפקא ליה הא דבבגדי לכן נעשית כדתנן בפרק ד' דפרה מגזירה שוה דחוקה חוקה מיום הכיפורים וכדפרישית לעיל והא גזירה שוה כולי עלמא אית להו אפילו למאן דאמר לדורות כהן הדיוט דאם לא כן מנא ליה דנעשית בבגדי לכן היכא שעשאה כהן גדול ואין צריך ח' בגדים של זהב כהן גדול דהא אפילו למאן דאמר לדורות כהן הדיוט לאו למימרא דכהן גדול פסול לעבודת פרה דליתא דהא כל ז' פרות שנעשו על ידי כהן גדול נעשו כדתנן בפרק ג' דפרה ומי עשאן וכו' וכל המנויים שם כהנים גדולים היו אלא לדורות אף כהן הדיוט קאמר וכל שכן ככהן גדול דעדיף טפי והשתא מנא ליה היכא דעשאה כהן גדול אין צריך ח' בגדים ובד' בגדי לכן סגי ליה דאי מהכהן בכיהונו אין בכיהונו של כהן גדול אלא אם כן לובש ח' בגדים זהב שלו כדאמר בפרק ב' דזבחים (דף י"ה) בני אהרן הכהן בכיהונו כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה אלא על כרחך מהא גזירה שוה דחוקה חוקה נפקא ליה הא אם כן כיון דכולי עלמא אית להו האי גזירה שוה לד' בגדי לכן ליכא למימר כהן בכיהונו בין לשעה בין לדורות והא לא מצאנו בשום מקום שיאמר הגמרא מילתא דאתיא בגזירה שוה טרח וכתב לה קרא דבשלמא קל וחומר דאדם דן מעצמו איכא למימר הכי מה שאין כן גזירה שוה דאין אדם דן מעצמו ליכא למימר הכי: (מילואים)

19. מלוא הרועים

דף מג ע"א נמרא מלחא דאתיא בק"ו טרח כו'. נ"ב ומשמע מוה דאף מלחא דאתיא בנו"ש טרח וכ' קרא וכבר יש בזה סחלוקת עי' בספרי טלוא הרועים ע' נו"ש אות י"א וע' מלחא דאתיא בק"ו וע"ש שהארכתי וחלקתי בזה חלוקים נכונים :

20. הר"ן מסכת נדרים דף ג עמוד א

לנדור נדר מאי עביד ליה - דהא נפקא ליה מהיקישא דנזירות ונראה לי דמש"ה מקשה הכא לנדור נדר מאי עביד ליה ולעיל בסמוך אקשי היקישא למה לי (אי) משום דכי היכי דאמרינן בריש פ"ק דקדושין (דף ד) דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"נ מילתא דאתיא בהיקישא אפשר טרח וכתב לה קרא ובריש איזוהו נשך אמרי' מילתא דאתיא בג"ש טרח וכתב לה קרא ...

21. ספר בני יששכר - מאמרי חדש תשרי - מאמר ז

הנהגה עוד זאת אודיעך הנלע"ד הטובה הגדולה אשר עשה הש"י לישראל עם קרובו מה שלא הודיע לשכל אנושי האין צדקו יחידיו הידיעה והבחירה והשכל לא ישיג זה רק מחוייבים עפ"י התורה להאמין כל זה, ואומר, הנה תשכיל ותדע בזה הים גדול ורחב ידיים תלמוד שלנו תמצא בו כמה פעמים מלתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, ולא מצינו כן בשום מדה מהי"ג מדות לומר מלתא דאתיא בגזירה שוה או

בכלל ופרט טרח וכתב לה קרא (הגם שהר"ן ז"ל [נדרים ג' ע"א] כתב באיזהו מקומן אגב דוחק איזה קושיא. מלתא דאתיא בגזירה שוה טרח וכו', לא מצינו כן בכל הש"ס) וטעמא בעי, דמהראוי להבין במדת קל וחומר למה נאמר מלתא דאתיא בקל וחומר טרח וכו', למה לן לקרא כיון דאתיא בקל וחומר, ב' אם כן הוא המדה מאיזה טעם למה ישתנה בזה מדת קל וחומר משארי המדות, ונ"ל דהנה כל המדות שהתורה נדרשת בהן המה מקובלים מסיני, ולא ישפוט אותם השכל בזולת הקבלה, אבל מדת קל וחומר (אפילו לא היה מקובל) הוא שכלי גם במילי דעלמא, והנה בכדי שנדע שהתורה היא רצונו וחכמתו ית"ש למעלה מן השכל, על כן מלתא דאתיא בקל וחומר (שהוא שכלי) טרח וכתב לה קרא מן התורה להורות שהתורה היא למעלה מן השכל ולא יתערב חקירות שכל אנושי, הבן כי דבר נחמד הוא למשכיל:

22. ספר בני יששכר - מאמרי חדש אדר - מאמר י

והנה אודיעך ידידי אגב אורחא בכאן, ותשכיל ותדע בזה הים הגדול רחב ידיים. תלמוד שלנו תמצא בו כמה פעמים מלתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא [פסחים יח ע"ב], ולמה כזאת, ולמה לא מצינו כזאת בשארי המדות הי"ג שבתורה לומר מלתא דאתיא בגזירה שוה ובבנין אב וכיוצא טרח וכתב לה קרא (הגם שהר"ן ז"ל [נדרים ג' ע"א] דחק לפעמים מחמת הכרח איזה קושיא לומר מלתא דאתיא בגזירה שוה טרח וכתב, אבל לא מצינו בש"ס בפירוש רק מדת קל וחומר), ומהראוי להבין למה ישתנה בזה מדת הקל וחומר מכל המדות. וגם טורח זה למה לנו גם במדת הקל וחומר. ונ"ל דהנה כל המדות אינם עפ"י שכל אנושי, רק מקובלים בתורה, ומדת קל וחומר בלבד הוא ג"כ על פי השכל, ובכדי שנדע שהתורה היא למעלה מן השכל והוא רצונו ית"ש ואין להשתמש בחקירות אנושיית בדרכי התורה, על כן מלתא דאתיא בקל וחומר (שהוא שכל אנושי). טרח וכתב קרא מן התורה, וכיון שנכתב הדבר בתורה הרי הוא למעלה מן השכל:

• וכנראה לפי דבריו ולפי היסוד בעיני דרשת ג"ש, נוכל להסביר למה בג"ש ג"כ טרח וכתב לה קרא

טעם למה אין מחמירין כעדוקים

23. רמב"ם יד החזקה - הלכות פרה אדומה פרק א

(יד) הצדוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר אלא במעורבי שמש לפיכך היו ב"ד בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו וטובל ואח"כ עוסק בה כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה ...

24. משנה אחרונה מסכת פרה פרק ג משנה ז

מפני הצדוקים. וכל המעלות והחומרות שעשו בה הכל מפני הצדוקים וא"ת למה הוצרכו לכל זה הואיל והם מחמירין מה הפסד יש אם נחמיר כדבריהם ובהרבה מקומות החמירו חכמים על ד"ת ומה בכך אם נחמיר כדבריהם. וי"ל דהכא שהם אינם מודים שטבול יום כשר הרי הם חולקים על קבלתינו ואסור לעשות כדבריהם שנאמר לא תסור ימין ושמאל משמע ימין להחמיר ושמאל להקל זה וזה אסור ומה שחכמים החמירו על ד"ת לא לחלוק אלא שהם מודים שהדין אמת להקל ומחמירין לעשות סיג. אבל אלו שחולקין על קבלתינו אסור לשמוע להם. ונ"ל דהיינו דאמרינן פ"ק דברכות ר' טרפון הטה וקרא כדברי ב"ש ואמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה. התם נמי שב"ש נחלקו בפירושא דקרא ודרשו בשכבך דרך שכיבה אף על פי שהם מחמירין אין לשמוע להם שחכמים קבלו שאין כן פירוש המקרא אלא בשכבך בזמן שכיבה. אבל בעלמא דאשכחן במס' ביצה ר"ג מחמיר כדברי ב"ש. ובמס' ברכות גבי יחזור למקומו ויברך אמרינן חד עביד להחמיר כב"ש ואשכח יונה דדהבא. התם לא תלי בפירושו דקרא אלא משום סיג החמירו ושפיר דמי:

רבי יוחנן תנא הוא ופליג

25. תוספות כתובות דף ח/א

רב תנא הוא ופליג - לא בעי לשנויי כי תניא ההיא בברכת המזון כדמשני רבי יוחנן דנראה לו דוחק להעמיד כן ונוח לו טפי לומר דפליג ומדלא קאמר ר' יוחנן תנא ופליג יש להוכיח דר"י אמורא היה דאי הוה תנא הוה משני כדמשני לרב ...

• תוספות פסחים דף צב/א

ואמר רבי יוחנן דבר תורה אפילו עשה אין בו - ר' יוחנן לא פליג אברייתא דלאו תנא הוא כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף ח.) גבי אין אבלים מן המניין דלא משני אר' יוחנן רבי יוחנן תנא הוא ופליג כדמשני ארב אלא פרושי מפרש לה וכן מוכח דגבי יולדת שהיא טבולת יום ארוך כתיב (ויקרא יב) ואל המקדש לא תבוא משמע הא למחנה לוייה תבא:

26. חדושי הר"ן על שבת דף קיד ע/ב

לעבור עליו בעשה ול"ת. פי' ור"י אמר לך אנא דאמרי כאידך ברייתא דתניא כוותיה, א"נ רבי יוחנן תנא הוא ופליג, ומיהו בפ"ק דכתובות משמע דל"א בדר"י ...

27. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף ח/א

רב תנא הוא ופליג. הקשו בתוס' אמאי לא משני כי תניא ההיא בברכת המזון כדמשני ר' יוחנן ותירצו דנראה לו דוחק להעמיד כן וכדבעינן למכתב לקמן בס"ד וניהא ליה טפי למימר דפליג אבל ר' יוחנן לאו תנא הוא הלכך צריך לשנויי ולא בעי לשנויי ר' יוחנן דאמר כרב דר' יוחנן לא מחשיב ליה תנא דהא פליג עליה בכמה דוכתי ואם תשאל הרי מצינו ר' יוחנן הווכר בברייתא דתניא בשילהי נזיר וכמה שיעור תפשיה ר' יוחנן כ' אלמא דתנא הוי תשובתך זהו ר' יוחנן אחר שהיה תנא וכן כתבו בתוספות וכ"כ הריטב"א וז"ל מדלא פרקינן לר' יוחנן כדפרקינן לרב שמעיה דרב תנא הוא ופליג ור' יוחנן לאו תנא הוא והא דקי"ל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן משום דר"י חכים טפי אלא דלא מסתייעא ליה מילתא לאסמוכי בתנא ורב נמי לאו תנא דחשיב והיינו דאיכא דוכתא דאיכא לשום אמורא פירכא ממתניתין אע"ג דאית ליה סייעתא מדרב ולא אמרינן הוא דאמר כי האי תנא תוספות ע"כ.

28. שערים מצויינים בהלכה

אפי' לרבו לא ציית דאמר ר"י משום ר"ש
שחיטת פרה בזר פסולה ואני אומר
כשרה. עי' כזה בגמ' עירובין (לב.) נראין
דברי מדברי אבא. וכן בגמ' שבת (מד.) ר"א
ב"ר שמעון סבר לה כאבוה בחדא ופליג
עליו בחדא. וכ"כ ברש"י במס' זבחים (טו):
ד"ה אי תניא דר' אלעזר פליג אר' שמעון
אבוה. וכ"ה ברש"י במס' קדושין (לח.).
והרמב"ם (שחיטה פ"א ה"י) כתב, ואבא
מארי מן האוסרים ואני מן המתירים. ובתוס'
ר"י הזקן במס' קידושין (לא:) כתב אהא
דאמרינן בגמ' "איזהו מורא... לא סותר את
דבריו ולא מכריע את דבריו", דמסתברא דכל
הני דוקא בחייו. וע"ע בדברינו שם (ד"ה ולא
מכריעו) שהארכנו הרכה בפרטי דין זה.

יבא זכאי ויכפר על החייב

29. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף מג עמוד ב

יבא זכאי ויכפר על החייב. פי' ומה שמתודה על ביתו בוידוי ראשון משום דביתו כגופו.

30. גליוני מנחת חן

שם תנא רבי ר' ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב וכו'. ואעפ"י שגם בוידוי ראשון מזכיר אני וביתי, זה קאי על אשתו, והרי אשתו כגופו, וגוף אחד מהם, (מאירי, וריטב"א).

ועיין בס' מקראי קודש ימים הנוראים (סי' ג' אות א') בשם הגאון בעל תורת חסד שהי' מהדר ליקח הבי"ד להתרת נדרים שיתירו לו דוקא מאלו שהתירו כבר לעצמם עפ"י דברי הגמרא מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבא חייב ויכפר על החייב.

אכן בשו"ת בית אבי ח"ד (סי' קע"ב) כ' שאין קפידא בזה שאין זה ענין כפרה, שהרי הדיינין אינם מכפרים ואין בכוחן לכפר, דכפרה יכול לכפר רק הקב"ה והדיינים רק מתירים, ולכן אין לזה שום שייכות לזכאי או חייב, עכ"ד.

31. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת יומא דף מג עמוד ב

יבא זכאי ויכפר על החייב וכו'. נראה פשוט הא דבפרו שניה אף על פי שכבר נתודה אעצמו בפרו ראשון אעפ"כ חוזר ומתודה ע"ע בודאי השני משא"כ בשעיר המשתלח שבא לכפרת העם כבר אינו מזכיר את עצמו דבשלמא בפרו שניה כיון דעדיין לא הזה בוידוי הראשון עדיין לא נגמר כפרתו [דיש חלק כפרה בהזאה וכמו שנתבאר לעיל] וא"כ עדיין שייך שיתודה בפרו שניה משא"כ בשעיר המשתלח כבר עומד הוא לאחר ההזאות וכבר נגמרה כפרתו ומה שייך שיתודה ע"ע שוב. ופשוט.

32. ספר איזהו מקומן

שחטו - במתני' לעיל לא: לגבי שחיטת התמיד איתא "קרצו ומירק אחר על ידו", וכתב החוס' רי"ד דגם הכא גבי פרן עושה כן, וקיצר התנא וסמך אדלעיל. וכן נקטו גם תו"ט כאן, גבורת ארי, שיח יצחק. והגהות מים חיים (ספר הלכות, יוה"כ"פ ד. 6).

ברם התפא"י (אוס י"ט) וכן הרש"ש (לעיל יב.), נקטו דלענין פרו שהיא עבודת היום, אף המירוק צריך להיעשות בכ"ג דוקא - עי' בדבריהם.

והמאירי על מתני' לקמן לקמן נג: (ד"ה הציאו לו) פשיטא ליה דכתמיד ופרו בעינן מירק אחר על ידו, אך נסתפק האם גם בשעיר, או שמתוך דקותו אינו צריך לכך. וע"ע יש סדר למשנה (פ"ג מ"ד). וראה עוד בכלי חמדה (הנלקט על המועדים, יוה"כ"פ סי' עז-עד).

33. ריטב"א על יומא דף יב/ב

ואיכא למידק לפום האי שיטתא דהא לקמן במכילתין (כ"ב א') קתני תנא ארבע פייסות שהיו במקדש, וכיון שכל עבודת יום הכפורים אינה אלא בכהן גדול מה ענין פייסות ביום הכפורים, ומורי הרב תירץ לי דפייסות השנויות לקמן במכילתין לא נשנו אלא לשאר ימות השנה, ואידי דאיירי בתרומת הדשן שבכל יום ויום ושהיו מפייסין עליו סיימינהו לכולהו ארבע פייסות:

ובשם רבינו הגדול רבו ז"ל אמר לי שהיה סובר דמדאורייתא אין חובה בכהן גדול אלא בעבודת היום ממש, אבל תמידין ועבודות של כל יום ויום כשירות אפילו בכהן הדיוט, אלא דמצוה בכהן גדול טפי, ורבנן שוו חובה בכהן גדול אף בתמידין, ולא התירו אלא דברים שאינם עיקר עבודה כאותה שאמרו (ל"א ב') קרעו ומירק אחר שחיטה על ידו, וכגון להפך במזלג, ולהזמין איברים להעלותן, והיכא דכהן גדול חלוש עושין עבודת תמידין אף בכהן הדיוט, והיינו דקתני תנא דיני פייסות במכילתין:

34. תוספות רי"ד על יומא דף מג/ב

שחטו וקיבל במזרק את דמו. פי' הכא נמי לא היה שוחט בו אלא רוב שנים, ומירק אחר שחיטה על ידו כי הוא טרוד לקבל את דמו. וכיון שפירש גבי תמיד, לא הוצרך לפרש כאן, דכל שכן הוא, דיותר הוא טרוד לקבל דם פר מדם הכבש:

35. ספר איזהו מקומן

ונותנו למי שהוא ממרס בו על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש - ענין ההנחה דוקא על הרובד הרביעי שבהיכל - ביאר הגבורת ארי דלא רצו שיהא קרוב ממש להיכל שמא אגב דטריד במלאכתו למרס הדם יקרב עצמו לתוך ההיכל כשעת הקטרה, ומאיך לא רצו להרחיקו יותר מדאי שמא משיטול הכהן גדול הדם מידו יקרוש עד דמטי לפניו, וקים להו לרבנן דמרובד הרביעי אין לחוש שמא יקרוש.

36. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף מג עמוד ב

היום חותה בשל זהב ומכניס בשל זהב. אע"ג דאין כהן משמש בבגדי זהב בעבודת פנים משום דאין קטיגור נעשה סניגור, מפרש בפרק בתרא דר"ה דחוטא בל יתנאה במלבושי זהב שאין קטיגור נעשה סניגור, אבל מזרק ומחתה של זהב שמכניס בפנים בהא לא שייך למימר אין קטיגור נעשה סניגור.

37. ספר איזהו מקומן

בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה לתוך שלושת קבין - הטעם לזה ביארו התו"י (מס. סוד"ס נתפזרו) דכדי שתהא השניה מלאה יפה תקנו לחתות בגדולה ולערות בקטנה. ובגבורת ארי דן דלכאורה משמע שאפילו בשבת היה עושה כן, והלא בחתיית גחלים איכא מלאכת הבערה, וכיון שאפשר לחתות ולהכניס בכלי אחד הוי מלאכה שלא לצורך. וע"ע ח"י הגרי"ז, וח"י הגר"ח על הש"ס (סי' טמ"ח).

38. ספר איזהו מקומן

בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס:

ובגבורת ארי (מד: ד"ה נכל יוס) דן בזה, ונוטה גם לומר שכל השינויים המוזכרים במשנה היו אף בהקטרות דהיכל.

והמקדש דוד (כז. 7.) תמה מה שיין חולשא דכהן גדול בקטורת דהיכל, הלא היתה נעשית בכהן הדיוט כדאיתא בתוספתא [שהביא הרמב"ן במלחמות לישב דעת בעלי הקרובות]. ועי' ברש"ש כאן שעמד בזה, וכתב דצריך לפרש דחולשא דכ"ג היינו שככל שיזדרז הכהן הדיוט יחלש פחות הכהן גדול, ועל דרך שכתבו תוס' לעיל ריש כא.

ג] בר"ה כו. איתא דאף שאין כהן גדול משמש בכגדי זהב בפנים משום דאין קטיגור נעשה סניגור, מ"מ כף ומחתה שמכניסין לפניו היו של זהב, דדוקא קפדין בחוטא כל יתנאה להתקשט בכגדי זהב. [גמ' זו הביאו תו"י ותוס' הרא"ש כאן].

39. הגרי"ז על מסכת יומא דף מג ע/ב

שם, הגבורת ארי בדף מ"ד ע"ב בד"ה בכל יום מקריב הקשה למה בכל יום היה חותה בשל ד' קבין ומערה לג' ומשמע דאף בשבת, והלא החותה בגחלים חייב שתים, א"כ נהי דחיתוי צריך לעבודת הקטורת אבל עירוי אין צריך, והיה אפשר כמו ביה"כ שבאותה מחתה שמכניס חותה ע"ש, והנה צ"ע דהא בעינן גחלי אש ולא עוממות (פסחים דף ע"ה ע"ב) וגם בעינן שיהיו גחלי אש מהמזבח דבמה שבתחילה יהיו עוממות ואח"כ יתלהטו לא חשיב "ולקח גחלי אש" מאחר דאין זה אש מזבח, ולפי"ז אם מכבה את העליונות איך חשיבי גחלי אש ולא עוממות, וע"כ בהכרח דאף כשמונחין שם לא נעשו עוממות וחשיבי עדיין גחלי אש, וא"כ נמצא שאין כאן כיבוי דאם הוי כיבוי הוא פסול, אלא דא"כ צ"ע דהלא אמרינן בכריתות (דף כ' ע"א) דכן מכבה לעליונות, וצ"ע:

40. שערים מצויינים בהלכה

בכל יום חותה בשל ד' קבין ומערה בתוך ג' קבין. צ"ע לאיזה תכלית עשו כן, הא נתפזר על ידי כן קב גחלים, ויש בזה גרמא לאיסור כיבוי אש של המזבח, עי' בגמ' לקמן (מו:) ובתוס' שם (ד"ה ולא פליגי). [ולאח"ז מצאתי בהגהות ירושלמי (יומא פ"ד) להגה"ק בעל מנח"א, שעמד על זה, והוא מוסיף להקשות למה לא חששו שיכנו רגליהן של כהנים שהלכו יחפים, ואם יכבדו ויפנו אותם תיכף לאמה, הרי כיבו אותם בידים, ונשאר בקושיא. ועי' מה שכתבנו לקמן (מד: ד"ה התורה חסה).

41. ספר איזהו מקומן

והיום כ"ג עולה באמצע ויורד באמצע -
כן איתא במשניות וכן גרס רש"י. אך
כתבו מסהש"ס והגהות הב"ח דבירושלמי
וכן הרמב"ם גרסי "והיום עולים באמצע
ויורדים באמצע", וכיאר תוס' הרא"ש דהיינו
ראש בית אב וסגן שעולין עם הכהן גדול,
ושאר כהנים שעולים לסייעו להפך בצינורא.
[לרמב"ן ושאר הראשונים שהבאנו במתני'
יש פ"ב דף כב., שייד אף בתרומת הדשן
ושאר עבודות שכשרות ביהכ"פ בשאר
כהנים].

42. תוספות רי"ד מסכת יומא דף מג עמוד ב

אמר רב יהודא תני של היכל פי' אי קדושת היכל ואולם חדא הוא מונה מפתח האולם ולחויץ ואי שתי
קדושות הן מונה מפתח ההיכל ולחויץ:

43. ספר איזהו מקומן

ד' צ"ע שלא מנו מוני המצות אזהרה זו ד"כל
אדם לא יהיה באהל מועד" - עי' בכלי
חמדה (הנלקט על המועדים, יוהכ"פ סי' נ"ו)
שהביא דברי הגר"מ שפירא בספרו אור
המאיר, והשיג עליו, ותירץ באופ"א. וע"ע
שמועת חיים (סי' ט"ו).

44. גליוני מנחת חן

שם והכתיב וכל אדם לא יהי' באהל מועד וכו'. עי' ספר
עבודת היום (סי' כ"ג), ובספר טל לישראל (סי' ל').
בספר עבודת היום (סי' כ"ג) חקר ביסוד האיסור "וכל אדם
לא יהי' באהל מועד בכואו לכפר בקדש", אם האיסור לאדם להיות
באווה"מ הוא מצד האדם, דיש לאו ואיסור על האדם להיות
באווה"מ בשעת הקטרה, או דהאיסור הוא מצד ההקטרה, דאסור
להקטיר כשיש אדם באהל מועד, וממילא א"א לאדם להיות שם,
[ועי' טל לישראל סי' ל'].

אולם בחידושי הגאון הרב פערלא על הסמ"ג ח"ב (מצוה קפ"ג) הביא ראי' דהלאו דוכל אדם, הוא לא על האדם, רק מדיני עבודה, דאסור להקטיר כשיש אדם באהל מועד.

וראי' מגמ' לעיל (ל"ט:) בשמעון הצדיק, דאמר דכל שנה ושנה הי' זקן אחד נכנס עמי ויצא עמי, ושם בתר"י הביאו קושית הירושלמי, הא כתיב וכל אדם לא יהי' באהל מועד, אפי' מלאכים.

ואם נימא דהוי איסור על האדם הנכנס, מה פריך ממלאכים, הא התורה לא ניתנה למלאכי השרת, ואין שייך אצלם "לאר" - כלל.

ומוכח דאיסור הוי מצד ההקטרה, דאסור להקטיר כשיש אדם באוה"מ, וא"כ קושית הירושלמי היתה על שמעון הצדיק, דאיך עביד עבודה כשהי' אדם באוה"מ.

והוסיף הרב פערלא, דא"ש דלכך לא מנו מוני המצות אזהרה זו דוכל אדם לא יהי' באוה"מ, משום דלאו אזהרה הוא כלל רק המשך מדיני עבודת הקטורת.

45. קונטרס בענין עבודת יו"כ - גריד"ס

שם — והכתיב וכל אדם לא יהיה וכו'. חובת הפרישה הזכרה ע"י הרמב"ם בהל' עבודת יוה"כ (פ"ד הל' ב') ובהל' תמידין ומוספין (פ"ג הל' ג') ביחס להקטרת הקטורת ומתן דמים בהיכל, אך לא הובאה בהל' ביאת מקדש, אשר שם לכאורה מקומה. ובטעם הדבר שמעתי מאבא מארי זצ"ל, שלא נקבע כאן איסור גברא דביאת מקדש אלא דין בסדר וצורת העבודה, שהיא צריכה להתבצע בהעדר כל אדם. והביא ראי' עצומה לכך מדברי הירושלמי (פ"ה הל' ב') ביחס לזקן לבוש ועטוף הלבנים שהיה מלווה את שמעון הצדיק בכניסתו וביציאתו מקדש הקדשים: "בעון קומי ר' אבהו והא כתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו אפי' אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם לא יהיו באהל מועד אמר לון מה אמר לי דהוה בר נש אני אומר הקב"ה היה". והרי אין איסורים על מלאכים ועל כרחנו שלא נאסרה נוכחות אדם מפאת איסור הכניסה אלא מצד טיב ודרך העבודה. ובוה מובן מה שלא מנו מוני המצות וכל אדם וכו' כלאו בפני עצמו שכן אינו אלא פרט במבנה סדר העבודה ואין לו זיקה למערכת איסורי כניסה למקדש. וגם מתורצת קושיית המאירי, על אתר, שהקשה זו"ל: יש לשאול מה הוצרך להקשות בסוגיא זו מוכל אדם

וכל אדם לא יהיה באהל מועד SEE ADDENDUM ON